

El poeta Menahem Ben Saruq

Fa molt temps que sento una gran admiració per la figura del poeta jueu andalusi Menahem ben Saruq. Nascut a Tortosa cap al 920 i traspassat a Còrdova cap al 970, va ser un prestigiós gramàtic, un expert poeta políglota del dècim segle. Va ser l'autor del primer diccionari de la llengua hebrea amb termes bíblics. El Mahberet, nom del seu diccionari, suposava el primer estudi lèxic complet del vocabulari bíblic format en hebreu. El diccionari de Menahem va romandre durant molt de temps la font principal d'informació filològica per a jueus que desconeixien l'àrab i per als que vivien en països cristians d'Europa.

Residia a Còrdova sota el mecenatge del gran estadista jueu Hasdai ibn Shaprut, que va incitar-lo a completar el seu treball lexicogràfic. Tanmateix, quan Hasdai va adreçar les seues preguntes al rei de Khazars, Menahem va encarregar-se d'escriure la carta, la qual, amb el pas del temps, s'ha convertit en un document històric important.

Temps d'acabar d'enllestir el diccionari li va sortir un oponent. Es tractava de Dunash ben Labrat, que havia arribat a Còrdova des de la ciutat marroquina de Fes. Va redactar una dura crítica al seu treball, a la vegada que va escriure un prefaci d'elogi dedicat justament al patró Hasdai. Sembla que aquestes difamacions van causar gran enuig en Hasdai, qui, en el seu paper d'estadista poderós, va ordenar càstigs corporals contra Menahem, el va fer fora de casa en dissabte, el va avergonyir en públic i el va fer empresonar. En una commovedora i audaç carta a Hasdai (una font valuosa d'informació), Menahem, que probablement va morir poc després, es queixava del mal que li havien fet i criticava durament el paper jugat pel patró. Tres dels seus deixebles el defensaren i van escriure una detallada defensa contra les crítiques de Dunash. Judah ben David Hayyuj, un d'aquests tres joves erudits, va ser el fundador de la gramàtica hebrea científica; un altre, Isaac ibn Gikatilla, es va convertir en un dels hòmens més cultes de Luce-

na. És a dir, que els membres més importants del florent període de filologia hebrea van seguir les ensenyances de Menahem.

Ja que va elaborar el seu treball en hebreu, ell no podia usar la terminologia dels gramàtics àrabs, tot i que en va traduir alguns a l'hebreu i va explicar algunes paraules seguint l'analogia de les expressions àrabs. Tot i això, evita en tot moment la comparació de la llengua de la Bíblia amb la de l'Alcorà. Hi

quant a la multitud de les seues expressions com per la immensitat dels seus recursos en els quals l'home no troba ni frontera ni límit. Ningú coneix aquesta superioritat sinó en la investigació dels misteris, de l'extensió de la seua gramàtica i dels sentits de les seues lleis".

El Mahberet va ser corregit per Filipowski (Londres, 1854) i els apèndixs del manuscrit de Berna del Mahberet van ser publicats per

Emigdi Subirats
escriptor

“És molt necessari apropar als estudiants alguns personatges tan importants, nascuts a casa nostra, que van aconseguir un prestigi literari de molt pes. Menahem Ben Saruq és un dels grans lexicògrafs de l'hebreu i era d'aquí”

havia molts prejudicis religiosos i els jueus andalusins no van prendre part en aquestes comparacions lingüístiques.

Menahem, en la introducció al Mahberet, legitima i comenta explícitament l'ús de la gramàtica: "L'excel·lència de la llengua santa supera a qualsevol altra, tant

D. Kaufmann en "Z. D. m. G." xl. 367-409. La defensa dels alumnes de Menahem va ser corregida per S. G. en *Liber Responsionum* (Viena, 1870), en el qual la carta de Menahem a Hasdai ibn Shaprut va ser reimpressa.

Durant els darrers dies he pogut apropar alguns estudiants a la fi-

gura del poeta tortosí, ja que els he fet entrar en contacte directe amb la cultura jueva: primerament, assistint a una actuació de la *Jueva de Tortosa*, durant la qual la protagonista, la Blanca, ens va fer un retrat exhaustiu de la tragèdia viscuda al call de Remolins. Posteriorment, mentre impartia l'assignatura d'anglès, vam treballar un destacat apunt biogràfic de Menahem Ben Saruq. Probablement, és el primer cop que és objecte d'estudi a la seua ciutat natal, fet que ens fa sentir molt satisfets d'haver-lo tirat endavant. És molt necessari apropar als estudiants alguns personatges tan importants, nascuts a casa nostra, que van aconseguir un prestigi literari de molt pes. Menahem Ben Saruq és un dels grans lexicògrafs de l'hebreu i era d'aquí.